

KORELACIJA KATOLIČKOG VJERONAUKA I HRVATSKOG JEZIKA I KNJIŽEVNOSTI U OSNOVNOJ I SREDNJOJ ŠKOLI

DRAGO ILIČIĆ

Industrijsko-obrtnička škola
Stanka Vraza 15, 32100 Vinkovci

Primljeno:
13. 10. 2008.

Pregledni
rad

UDK 268:[371.
671:821.163. 42]

Sažetak

Suvremeni odgojno-obrazovni sustavi teže uspostavi što većeg sklada između želja i mogućnosti te potreba suvremenog društva. Na tom je tragu i Hrvatski nacionalni obrazovni standard. Nakana autora toga standarda je uskladiti hrvatski obrazovni sustav s onim u Europskoj uniji, ali ga i prilagoditi sadašnjim hrvatskim potrebama. Jedna od ne baš potpunih novina, ali svakako dosad najnaplašenija je što češća i što konkretnija međupredmetna povezanost. Tako se, primjera radi, u osnovnim školama mjesečno učitelji i nastavnici sastaju i za idući mjesec prezentiraju planove koji se odnose na obradu tema za svaki predmet. Tamo gdje je to i koliko je moguće, povezuju se predmeti i usklađuju načini obrade određene teme.

Uspoređujući u ovom radu udžbenike za osnovnu i srednju školu u predmetima vjeronauka i hrvatski jezik i književnost, uočeno je puno sličnih ili čak istih tema. To otvara mogućnosti za praktično ostvarenje željene međupredmetne povezanosti.

Ključne riječi: udžbenici za osnovnu školu, udžbenici za srednju školu, vjeronauk, hrvatski jezik i književnost, korelacija

Središnje pedagoško načelo koje je odredilo koncepciju i ostvarivanje programa religioznog odgoja i obrazovanja u školskom sustavu jest načelo vjernosti Bogu i čovjeku.¹ Prema tome načelu program katoličkog vjeronauka u školama vodi brigu o cjelovitom komuniciranju otajstava kršćanske vjere, ali tako da se zadaća Crkve u tom pogledu ne ograničava na puko ponavljanje predanih vjerskih formula, već se traži da te formule budu shvaćene i prihvaćene. Da bi bilo tako, trebaju biti izražene na slušateljima razumljiv način, prilagođen određenoj dobi, kulturi i civilizaciji.² To znači da vjeroučitelji trebaju imati raz-

vijen osjećaj za prostor, vrijeme i slušatelje kojima se obraćaju. Ukratko, načelo vjernosti Bogu i čovjeku trajna je potreba prema kojoj se treba ravnati pri određivanju svih aspekata Programa katoličkog vjeronauka u školi, odnosno pri određivanju ciljeva, izboru sadržaja, metodičkih pristupa i medija komuniciranja te pri sugestijama za vrednovanje rezultata konkretnih vjeronaučnih susreta u školi.

¹ Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Program katoličkog vjeronauka u osnovnoj školi*, Nacionalni katehetski ured Hrvatske biskupske konferencije, Zagreb, 2003, str. 8.

² DV br. 8.

U bliskom suodnosu s načelom vjeronosti Bogu i čovjeku je i načelo korelacije, odnosno korelacijski pristup između općeljudskoga iskustva i kršćanske vjere, tj. što stvarnijem susretu vjere i života u procesu vjerskoga odgoja i obrazovanja.³ Konkretno, Program katoličkog vjeronauka u osnovnoj i srednjoj školi pretpostavlja potrebu što adekvatnije međupredmetne korelacije u sklopu cjelokupnog odgojno-obrazovnoga školskog sustava u nas. U Programu se stoga vodi posebna briga o uspostavljanju što kvalitetnijeg suodnosa između katoličkoga vjeronauka i drugih nastavnih predmeta, odnosno drugih odgojno-obrazovnih područja u školi, naročito onih u kojima dolaze do izražaja jezični, književni, likovni, glazbeni, povijesni i zemljopisni odgoj i obrazovanje te religiozni odgoj i obrazovanje pripadnika drugih kršćanskih crkava ili pripadnika islamske i židovske vjere. Riječ je zapravo o potrebi uspostavljanja, njegovanja i trajnog razvijanja što kvalitetnije suradničke povezanosti između onih nastavnih predmeta, odnosno područja u školi, koji su bitno povezani s kulturnim, nacionalnim i religioznim identitetom učenika. Ta se suradnička povezanost treba očitovati na razini stvaranja planova i programa, na razini stvaranja udžbenika i drugih nastavnih medija te na razini konkretnoga ostvarivanja nastavne prakse.

Je li to, i u kojoj mjeri, ostvareno u odnosu vjeronauka i hrvatskog jezika, pokušat ćemo predočiti na temelju prikaza povezanih tema u osnovnoškolskim i srednjoškolskim udžbenicima za oba predmeta.

I. Vjeronauk

1.1. Prvi razred

Prva nastavna cjelina povezanost s hrvatskim jezikom vidi u razvijanju sposobnosti razgovora, slušanje pjesama i priča.⁴

Druga nastavna cjelina preporučuje odabir kraćih umjetničkih tekstova i njihovo razumijevanje.⁵

Treća nastavna cjelina predviđa vježbanje osnovnih pravila uljudnoga ponašanja tijekom razgovora te izbor kraćih literarnih tekstova.⁶

U četvrtoj nastavnoj cjelini nalazimo poticaje, i uz njih odgovarajuće tekstove, za učenje kako slušati govor drugoga, za vježbanje razgovora opisivanjem osobe, životinje, biljke i predmeta kako ih zamišljamo, te za izražavanje osjećaja, molbe, želje i sl.⁷

Preporuka je da se predmetna povezanost u petoj nastavnoj cjelini ostvaruje putem niza pjesama i kraćih priča s božićnom tematikom.⁸

Šesta nastavna cjelina korelaciju vidi u pripadajućoj lektiri, pri čemu se ističu priče braće Grimm (*Zvezdani taliri*) i Ljubice Benović (*Molitva*).⁹

Sedma nastavna cjelina govori o oprastanju i ljubavi, a povezanost s hrvatskim jezikom preporučuje kroz obradu teme zajedništva i prijateljstva.¹⁰

Osma cjelina obrađuje uskrzne teme, a povezanost s hrvatskim jezikom je moguća putem obrade pjesama, tekstova i drugih priloga na temu Uskrsa.¹¹

U devetoj nastavnoj cjelini, koja obrađuje tematiku zajedništva i radosti, korelacija se preporučuje obradom tema o nedje-

³ Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Program nastave katoličkog vjeronauka za srednje škole*, Nacionalni katehetski ured Hrvatske biskupske konferencije, Zagreb, 2002, str. 11.

⁴ Usp. navedeni *Program katoličkog vjeronauka u osnovnoj školi*, str. 60.

⁵ Usp. *isto*, str. 62.

⁶ Usp. *isto*, str. 66.

⁷ Usp. *isto*, str. 68.

⁸ Usp. *isto*, str. 71.

⁹ Usp. *isto*, str. 73.

¹⁰ Usp. *isto*, str. 76.

¹¹ Usp. *isto*, str. 80.

lji, obitelji i obiteljskim svečanostima pomoću odgovarajućih literarnih tekstova.¹²

1.2. Drugi razred

U obradi prve nastavne cjeline preporučuje se obrada literarnog teksta o početku nove nastavne godine, kao i posjet školskoj knjižnici.¹³

Unutar druge nastavne cjeline preporučuje se obrada tema o pojedinostima u prirodi i prirodnim pojavama kroz odgovarajući literarni tekst, kao što je primjerice *Ti si veza između Boga i cvijeta* Zvonimira Baloga.¹⁴

Treća nastavna cjelina govori o Bibliji, s naglaskom na određenim starozavjetnim tekstovima. Stoga se logično nameće međupredmetna veza s hrvatskim jezikom kroz govor o knjigama koje se vole čitati, a među njima je i Biblija.¹⁵

Četvrta nastavna cjelina je bogata korelacijom koju se vidi u Danima zahvalnosti: Dani kruha (pjesmice i članci), Svi sveti i Dušni dan s odgovarajućim tekstovima.¹⁶

Peta nastavna cjelina obrađuje došašće i Božić, a korelacija je moguća putem različitih pjesmica i prigodnih tekstova o došašću i Božiću, kao što su: *Očekujući svetu Luciju* Lucije Poljak ili *Djevojčica sa žigicama* H. C. Andersena.¹⁷

Šesta nastavna cjelina nema povezanost s hrvatskim jezikom, a u sedmoj – koja govori o korizmi i Uskrsu – preporučuju se pjesme i priče o Uskrsu, odabrani za ovo godišće.¹⁸

U osmoj cjelini spominje se zajedništvo, a kao povezanost s hrvatskim jezikom preporučuje se pjesmicama o majci.¹⁹

U devetoj cjelini ih nema, a u desetoj se preporučuju prigodni tekstovi za kraj nastavne godine.²⁰

1.3. Treći razred

Prva nastavna cjelina nema povezanosti s hrvatskim jezikom, a u drugoj se ona

vidi kroz prigodne pjesme i literarne programske tekstove povezane s temom kruha, ljudskog rada i zahvalnosti.²¹

Treća nastavna cjelina preporuča književnoinumjetničke tekstove o zanimanju ljudi.²²

Četvrta nastavna cjelina korelaciju vidi u tekstovima i pjesmicama koje su povezane s proslavom Božića.²³

U petoj nastavnoj cjelini nema povezanosti s hrvatskim jezikom, a u šestoj se ona ogleda u izvannastavnoj aktivnosti vezanoj uz *prvu pričest*.²⁴

Sedma, posljednja nastavna cjelina predlaže snažnu povezanost kroz razgovor o osobnom životu, razredu, igri, prirodi i televizijskoj emisiji ili tekstove i poruke o odnosu i ponašanju prema sebi i drugima.²⁵

1.4. Četvrti razred

Prva je cjelina posvećena Zemlji, a povezanost s hrvatskim jezikom je moguća kroz literarne tekstove, npr. pjesme *Što se od vode pravi* Zvonimira Baloga i *Slap Dobriše* Cesarića.²⁶

U drugoj se nastavnoj cjelini ne spominje povezanost s hrvatskim jezikom, a u trećoj se preporučuju tekstovi kao što su: *Što rade životinje kad hoće da se rukuju* Zvonimira Baloga, *Pomiluj svakoga u duši* Stjepana Lice, *Molbe djece* Bertolta Brechta i *Oporuka* Enesa Kiševića.²⁷

¹² Usp. isto, str. 84.

¹³ Usp. isto, str. 88.

¹⁴ Usp. isto, str. 91.

¹⁵ Usp. isto, str. 93.

¹⁶ Usp. isto, str. 95.

¹⁷ Usp. isto, str. 98.

¹⁸ Usp. isto, str. 104.

¹⁹ Usp. isto, str. 106.

²⁰ Usp. isto, str. 110.

²¹ Usp. isto, str. 117.

²² Usp. isto, str. 120.

²³ Usp. isto, str. 123.

²⁴ Usp. isto, str. 128.

²⁵ Usp. isto, str. 130.

²⁶ Usp. isto, str. 136.

²⁷ Usp. isto, str. 141.

U četvrtoj nastavnoj cjelini navode se dvojica hrvatskih pjesnika čiji se tekstovi uklapaju u temu cjeline: Dragutin Tadijanović (*Tama je svud*) i A. B. Šimić (*Nadeni Bog*).²⁸

Peta nastavna cjelina nema povezanosti, a u šestoj se preporučuju tekstovi koji osvjetljaju korizmeno vrijeme i uskršno otajstvo.²⁹

1.5. Peti razred

Prva nastavna cjelina, koja se bavi tematikom zajedništva, korelaciju s hrvatskim jezikom vidi u obradi tema o zajedništvu, prijateljstvu, suradnji i različitosti u književnosti, kao što su: *Zdravo Marija* Dragutina Domjanića ili *U Nazaretu* Selme Lagerlef.³⁰

U drugoj nastavnoj cjelini nema korelacije, a u trećoj se ona ogleda u obradi obilježja i značaja pisane riječi, književnim vrstama te biblijskim motivima u književnosti.³¹

Na slične mogućnosti korelacije se ukazuje i u četvrtoj cjelini, i to putem govora o obilježjima i značenju pisane i usmene riječi.³²

Peta i šesta nastavna cjelina nemaju korelacije s hrvatskim jezikom, a u sedmoj se ona postiže kroz pisanje pisama kao oblika jezičnog izražavanja.³³ Osmi i deveta su također bez korelacije.

1.6. Šesti razred

U prvoj nastavnoj cjelini predviđena je veza s hrvatskim jezikom kroz obradu teme slobode u književnosti.³⁴

Druga nastavna cjelina nema korelacije, a u trećoj se preporučuje da se ona ostvari putem govora o motivima (ne)slobode u književnosti.³⁵

Četvrta nastavna cjelina posvećena je govoru o liku Isusa Krista i predviđa mogućnost korelacije tako da se obradi Isusov lik u književnosti.³⁶ Za usporedbu u književnosti ističe se npr. *Raspeće* A. B. Šimića.³⁷

Peta cjelina nema povezanosti s hrvatskim jezikom, a u šestoj je ona predviđena kroz govor o simbolu u književnosti.

Sedma također nema, a u osmoj se spominje govor o Mariji u književnosti.³⁸

1.7. Sedmi razred

Prva nastavna cjelina govori o izgradnji osobnosti i spominje obradu te tematike u književnosti: *Dijete Đure* Sudete, *Gnijezdo bez sokola* A. G. Matoša, *Moja mati* Mate Balote.³⁹

Druga i treća cjelina nemaju predviđene korelacije, a u četvrtoj se ona ostvaruje čitanjem Evanđelja po Luki, i to ulomaka o Ivanovu i Isusovu djetinjstvu, kao i čitanjem knjige Halila Džubrana *Prorok*.⁴⁰

Peta, šesta i sedma cjelina također nemaju korelacije, a u osmoj se spominje *Molitva na putu* A. B. Šimića.⁴¹

1.8. Osmi razred

Prva nastavna cjelina govori o upoznavanju i izgradnji osobnog života i u tom se kontekstu predviđa korelacija u *Brezi* Slavka Kolara i *Oblaku* Dobriše Cesarića.⁴²

Druga nastavna cjelina govori o ljudskom traženju Boga i kao korelaciju s hrvatskim jezikom preporučuje *Opomenu* A. B. Šimića i *Ima bića* S. Marije od Presvetoga Srca.⁴³

²⁸ Usp. isto, str. 144.

²⁹ Usp. isto, str. 149.

³⁰ Usp. isto, str. 157.

³¹ Usp. isto, str. 161.

³² Usp. isto, str. 163.

³³ Usp. isto, str. 170.

³⁴ Usp. isto, str. 178.

³⁵ Usp. isto, str. 183.

³⁶ Usp. isto, str. 185.

³⁷ Usp. isto, str. 190.

³⁸ Usp. isto, str. 194.

³⁹ Usp. isto, str. 201.

⁴⁰ Usp. isto, str. 209.

⁴¹ Usp. isto, str. 221.

⁴² Usp. isto, str. 232.

⁴³ Usp. isto, str. 235.

Treća nastavna cjelina nema korelacije, a u četvrtoj koja govori o Isusu Kristu preporučuje se čitanje Evandjelja po Ivanu (*Uskrsni dan*).⁴⁴

Peta cjelina obrađuje kršćanstvo u Hrvata, a korelacija je moguća obradom razvoja hrvatskog jezika od Bašćanske ploče do danas kroz pojašnjenja vezana uz najvažnije pisane spomenike, rasprostranjenost jezika, dijalekt i govore.⁴⁵

2. SREDNJE ŠKOLE

2.1. Prvi razred srednje škole

2.1.1. Plan i program nastave katoličkog vjeronauka

str.17. – Prva nastavna cjelina koja govori o potrazi za smislom u didaktičkim uputama traži interpretaciju književnih tekstova životnoproblemske tematike.

str. 18. – »*Ja moram noću da se dižem...*«
Ive Andrića (ovaj tekst pomaže učeniku da što bolje doživi sučeljavanje s pitanjima smisla života).

str. 20. – Unutar druge nastavne cjeline, koja govori o čovjeku kao religioznom biću, traži se pronalaženje religioznih tema i odjeka u suvremenim književnoumjetničkim tekstovima.

str. 21. – Valja razlikovati književnu vrstu od poruke biblijskog izvještaja o stvaranju.

str. 22. – Trebalo bi pročitati pjesmu Z. Baloga »*Bog je u svemu*«.

str. 23. – Četvrta nastavna cjelina posvećena je Svetom pismu, a kao ciljevi i zadaci povezani uz hrvatski jezik i književnost navode se: upoznavanje Biblije kao izuzetnoga književnog djela, pronalaženje poznatijih književnih djela nadahnutih Biblijom te upoznavanje književnih vrsta u Bibliji.

str. 27. – U sklopu pete nastavne cjeline, koja je posvećena Isusu Kristu, predviđena je interpretacija riječi književnika

Dostojevskog: »Zapad je izgubio Krista i zbog toga umire, jedino zbog toga.«⁴⁶

2.1.2. Udžbenik za prvi razred

str. 26. – Alberta Camusa o životu kao apsurdu. U sklopu govora o zlu i patnji predviđen je razgovor o stavu.

str. 31. – U sklopu obrade cjeline o smrti sugerira se pjesma Maka Dizdara »*Zemlja je smrtnim sjemenom posijana*«.

str. 44. – Predlaže se pjesma Petra Preradovića »*Ljudskom srcu...*«.

str. 46. – Predlaže se Tolstojev tekst o potrazi za smislom.

str. 48. – Savjetuje se tekst Johanna Wolfganga Goethea o potrebama čovječanstva.

str. 64. – Nudi se tekst Dostojevskog o ljudskoj potrebi za Bogom.

str. 122. – Preporučuje se pjesma Z. Baloga »*Bog*«.

str. 192. – Predlaže se pjesma »*Aleluja*«
Rajmunda Kuparea.

str. 212. – Savjetuje se pjesma »*Suton u Emausu*«
Tona Smerdela.

str. 213. – Savjetuje se pjesma »*Poziv dragom Isusu*«
Nikole Šopa.⁴⁷

2.2. Drugi razred srednje škole

2.2.1. Plan i program nastave katoličkog vjeronauka

str. 32. – U sklopu govora o Crkvi i učenikova osobnog »istraživanja«
treba pronaći književne znakove prisutnosti Crkve u mjestu i kraju u kojem živi.

str. 34. – Dobar je govor o Marku Maruliću, Bartolu Kašiću, Andriji Kačiću Mio-

⁴⁴ Usp. *isto*, str. 241.

⁴⁵ Usp. *isto*, str. 245.

⁴⁶ Usp. navedeni *Program nastave katoličkog vjeronauka za srednje škole*.

⁴⁷ Usp. skupina autora, *Tražitelji smisla*, vjeronaučni udžbenik za prvi razred srednje škole, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 2003.

šiću i Jurju Habeliću kao velikanima pisane riječi.

str. 35. – Didaktičke su upute: pronaći narodne pripovijetke koje odražavaju vjeronanjanja starih Hrvata.⁴⁸

2.2.2. Udžbenik za drugi razred

U udžbeniku nema izravnih povezanosti s hrvatskim jezikom i književnošću, ali pojedine teme (Marija u Crkvi, prijateljstvo, otkriće ljubavi i sloboda) mogu se povezati s književnošću.⁴⁹

2.3. Treći razred srednje škole

U planu i programu nije utvrđena ni jedna dodirna točka s hrvatskim jezikom i književnošću. Novog udžbenika za treće razrede (trogodišnje i četvergodišnje škole) nema.

2.4. Četvrti razred

2.4.1. Plan i program nastave katoličkog vjeronauka

str. 55. – Preporučuje se rad na književnoinumjetničkim i vjerskim tekstovima koji obrađuju pojam simbola.

str. 59. – Potiče se razgovor o temi vječnosti na temelju pjesama Maka Dizdara i Izidora Poljaka.⁵⁰

II. HRVATSKI JEZIK

1.1. Prvi razred

U *Početnici za hrvatski jezik* susrećemo više tekstova i pjesama religiozne tematike:

str. 58. – Sveti Nikola

str. 59. – Božićne čestitke

str. 60. – Snivaj, čedo

str. 63. – Polnoćka

str. 89. – Sv. Franjo i grlica

str. 112. – Uskrs

str. 113. – Tekst o uskrsnim ukrasima.⁵¹

Slična je situacija i s udžbenikom:

str. 61. – Marko i sveti Nikola (prema slikopriči Željke Horvat-Vukelj)

str. 71. – Božićno drveće

str.125. – Uskrsni zeko i koka.⁵²

1.2. Drugi razred

U *Početnici za hrvatski jezik za drugi razred* nalazimo tekstove o svetom Nikoli (str. 29) i Božiću (str. 37).⁵³

Dva su teksta i u udžbeniku Školske knjige:

str. 66-68. – U noći Svetoga Nikole (lutkarski igrokaz)

str. 76-77. – Isus dolazi bez kucanja.⁵⁴

Postoji i radni udžbenik:

str. 69-73. – U tekstu o velikom slovu u imenima blagdana nalazimo najpoznatije kršćanske blagdane.⁵⁵

1.3. Treći razred

U *Čitanci za treći razred* tri su pjesme božićnog sadržaja (str. 50, 51. i 56.) i jedna uskrsnog (str. 96).⁵⁶

⁴⁸ Usp. navedeni *Program nastave katoličkog vjeronauka za srednje škole*.

⁴⁹ Usp. skupina autora, *Odvažni svjedoci*, vjeronaučni udžbenik za drugi razred srednje škole, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 2004.

⁵⁰ Usp. navedeni *Program nastave katoličkog vjeronauka za srednje škole*.

⁵¹ Usp. L. POLJAK, *Početnica za prvi razred osnovne škole*, Znanje, Zagreb, 1999.

⁵² Usp. S. CENTNER – A. PEKO – A. PINTARIĆ, *Moji zlatni dani*, udžbenik hrvatskoga jezika i književnosti za prvi razred osnovne škole, Školska knjiga, Zagreb, 2007.

⁵³ Usp. D. MIHOKOVIĆ – D. KOLANOVIĆ – I. ZALAR, *Udžbenik iz hrvatskog jezika za drugi razred osnovne škole*, Školska knjiga, Zagreb, 2001.

⁵⁴ Usp. S. CENTNER – A. PEKO – A. PINTARIĆ, *Hrvatski jezik i književnost*, udžbenik za drugi razred osnovne škole, Školska knjiga, Zagreb, 2007.

⁵⁵ Usp. A. ŠPANIĆ – J. JURIC, *Hrvatski jezik*, radni udžbenik za drugi razred osnovne škole, Školska knjiga, Zagreb, 2007.

⁵⁶ Usp. D. TEŽAK – S. POLAK – D. CINDRIĆ, *Čitanka za treći razred osnovne škole*, Profil, Zagreb, 2001.

Druga izdavačka kuća i njezini autori imaju više i knjiga i kršćanskih tema. U čitanci se nalaze ove teme:

str. 58-59. – U poglavlju koje govori o netražanju smisla blagdana u izvanjskom sjaju su tekstovi *Razgovor u pekarnici te Kiflica i kruh*.

str. 64-65. – Svi sveti

str. 66-69. – Sveti Nikola

str. 70-71. – Božić u duši

str. 72-74. – Božićno putovanje

str. 76-77. – Veseli borić

str. 84-87. – Uskrs.⁵⁷

Udžbenik sadrži dva teksta:

str. 64. – Sveti Nikola

str. 70-71. – Na božićnom drvcu.⁵⁸

Postoji još jedna čitanka, u kojoj nalazimo samo jedan tekst:

str. 76-78. – Sveti Nikola (pjesma i vježbe).⁵⁹

1.4. Četvrti razred

Starija Čitanka za četvrti razred ima na 112. str. samo ulomak iz romana »*Zlatni danci*«, koji govori o obiteljskom slavlju Božića.⁶⁰

Postoje i dva novija izdanja drugih autora. U jednom nalazimo dva teksta:

str. 81-83. – *Božić* (tekst Jagode Truhelke)

str. 146-148. – U *Nazaretu* (priča o Isusu i Judi dok su bili djeca).⁶¹

Čitanka sadrži više tekstova:

str. 49-50. – *Molitva kruhu* Tita Bilo-pavlovića

str. 114-115. – Papuče za Svetog Nikolu

str. 130. – Božićna pjesma

str. 170. – Pepelnica i fašnik.⁶²

1.5. Peti razred

Starija Čitanka za peti razred ima više tekstova kršćanske tematike:

str. 14. – Dobri biskup Mire

str. 45. – Dječarac iz Betlehema

str. 71. – »Zdrava Marija«

str. 98. – Križ na Srdu.⁶³

Novija Čitanka također ima nekoliko tekstova:

str. 17. – »*Grijeh*« Ivana Cankara

str. 183-184. – Mali sveti Nikola

str. 188. – *Polnočka* (pjesma)

str. 190. – *Božić* (pjesma).⁶⁴

1.6. Šesti razred

U Radnoj bilježnici nalazimo jedan tekst:

str. 65. – *Ivanov božićni san* Tina Kolumbića.⁶⁵

U Čitanci također nalazimo jedan tekst:

str. 190. – *Dobrodošlica Božiću*.⁶⁶

1.7. Sedmi razred

str. 42-46. – *Andeo u zvoniku* Vladimira Nazora

str. 92-95. – *Sveta noć*

⁵⁷ Usp. T. ZOKIĆ – J. BRALIĆ, *Tajna slova 3*, čitanka za treći razred osnovne škole, Školska knjiga, Zagreb, 2007.

⁵⁸ Usp. S. CENTNER – A. PEKO – A. PINTARIĆ, *Moji zlatni dani 3*, udžbenik hrvatskog jezika i književnosti za treći razred osnovne škole, Školska knjiga, Zagreb, 2007.

⁵⁹ Usp. A. ŠPANIĆ – J. JURIC, *Čitanka za treći razred osnovne škole*, Školska knjiga, Zagreb, 2007.

⁶⁰ Usp. A. BEŽEN – V. BUDINSKI, *Hrvatska čitanka 4*, Profil, Zagreb, 2001.

⁶¹ Usp. S. CENTNER – A. PEKO – A. PINTARIĆ, *Moji zlatni dani 4*, udžbenik hrvatskog jezika i književnosti za četvrti razred osnovne škole, Školska knjiga, Zagreb, 2007.

⁶² Usp. A. ŠPANIĆ – J. JURIC, *Čitanka za četvrti razred osnovne škole*, Školska knjiga, Zagreb, 2007.

⁶³ Usp. A. BEŽEN – O. JAMBREC, *Hrvatska čitanka za peti razred*, Školska knjiga, Zagreb, 1998.

⁶⁴ Usp. Z. DIKLIĆ – J. SKOK, *Žubor riječi*, hrvatska čitanka za peti razred, Školska knjiga, Zagreb, 2007.

⁶⁵ Usp. A. ŠOJAT, *Krila riječi*, radna bilježnica za šesti razred osnovne škole, Školska knjiga, Zagreb, 2007.

⁶⁶ Usp. Z. DIKLIĆ – J. SKOK, *Sjetva riječi*, hrvatska čitanka za šesti razred, Školska knjiga, Zagreb, 2007.

str. 151. – *Hrvatski zvonici* (pjesma)

str. 158. – *Bože, što si Hrvatsku* (pjesma)

str. 161. – *Bog i Hrvati* (pjesma)

str. 174. – *Molitva na putu*.⁶⁷

Drugi autori donose samo jedan tekst:
str. 89-91. – *Isus Galilejac* (iz Dječje ilustrirane Biblije).⁶⁸

1.8. Osmi razred

Tri su teksta u Čitanci za osmi razred zanimljiva za ovaj razred:

str. 145. – »*Na Badnjak*« K. Š. Gjalskog

str. 195. – »*Molitva*« (tekst Ante Stamaća)

str. 213. – biblijski tekst o Isusovu ukazanju dvojici učenika na putu u Emaus.⁶⁹

U drugoj Čitanci za osmi razred nalazimo dva teksta:

str. 50-52. – »*Na Badnjak*« (priповijetka Ksavera Šandora Gjalskog)

str. 166. – »*Nadeni Bog*« (lirska pjesma A. B. Šimića).⁷⁰

1.9. Prvi razred srednje škole

1.9.1. Trogodišnje strukovne škole:

str. 48-49. – »*Kuda bih vodio Isusa?*« (religiozna lirska pjesma Nikole Šopa)

str. 72. – Legenda o Svetom gralu

str. 118-119. – Knjiga Postanka

str. 120-121. – Povijest Abrahamova

str. 123-124. – Pjesma nad pjesmama

str. 125-126. – Iz Evanđelja po Ivanu

str. 126-127. – Poslanica apostola Pavla

str. 159. – kraći tekst o srednjovjekovnoj

europskoj književnosti vezanoj uz Crkvu
str. 162-163. – »*Isповijesti*« Aurelija Augustina

str. 165. – govor o liturgijskoj drami (izvodi se u crkvama u povodu Božića i Uskrsa)

str. 167. – »*O pismenima*« Črnorisca Hrabara (pismenost Slavena prije pokrštavanja i poslije Ćirila i Metoda)

str. 168-169. – Bašćanska ploča

str. 170-171. – Ljetopis popa Dukljanina

str. 173. – Zapis popa Martinca

str. 174. – »*Šibenska molitva*« (pohvala Gospi)

str. 175-176. – »*Svit se konča*« (satirična pjesma o moralnom životu redovnika i klera)

str. 180. – »*Božanska komedija*« Dantea Alighierija

str. 217-223. – »*Judita*« Marka Marulića.⁷¹

1.9.2. Četverogodišnje strukovne srednje škole

str. 80-82. – »*Isus čita novine*« Nikole Šopa

str. 206-208. – Knjiga Postanka

str. 209-211. – »*Judita*« Marka Marulića

str. 211. – Mudre izreke

str. 212-213. – Psalmi

str. 213-216. – Pjesma nad pjesmama

str. 218. – Evanđelje po Ivanu

str. 396. – »*Božanska komedija*« Dantea Alighierija

str. 428. – »*Davidijada*« Marka Marulića.⁷²

1.9.3. Gimnazije

str. 29. – »*Po Svetom pismu*« (epigram A. G. Matoša)

⁶⁷ Usp. J. SKOK – Z. DIKLIC, *Žetva riječi*, hrvatska čitanka za sedmi razred, Školska knjiga, Zagreb, 2007.

⁶⁸ Usp. A. BEŽEN – J. KARAKAŠ, *Hrvatska čitanka za sedmi razred*, Školska knjiga, Zagreb, 2007.

⁶⁹ Usp. A. BEŽEN – O. JAMBREC, *Hrvatska čitanka za osmi razred*, Ljevak, Zagreb, 2001.

⁷⁰ Usp. J. SKOK – Z. DIKLIC, *Darovi riječi*, hrvatska čitanka za osmi razred, Školska knjiga, Zagreb, 2007.

⁷¹ Usp. S. ZRINJAN – S. ZBUKVIĆ-OŽBOLT, *Čitanka za prvi razred trogodišnje strukovne škole*, Školska knjiga, Zagreb, 2001.

⁷² Usp. skupina autora, *Čitanka 1*, udžbenik za 1. razred četverogodišnje srednje strukovne škole, Školska knjiga, Zagreb, 2003.

str. 46. – govor o duhovno-religioznoj poeziji, »*Isus čita novine*« Nikole Šopa

str. 47. – »*Svemir*« Frana Mažuranića

str. 48. – »*Poimam i shvaćam*« i »*Bog izbija kao svjetlo*« Ive Andrića

str. 126. – Bog kuša Abrahama

str. 129. – *Gorući grm*

str. 131. – *Psalam 1.* i *Psalam 6.*

str. 132. – *Psalam 150.*

str. 134-137. – »*Judita*« Marka Marulića

str. 138. – Evandjelje po Ivanu (proslov)

str. 139. – Dobri pastir

str. 223. – »*Ispovijesti*« Aurelija Augustina

str. 244. – Baščanska ploča

str. 245. – U početku bijaše riječ

str. 246. – »*O pismenima*« Črnorisca

Hrabara

str. 247. – Zavjernica kralja Zvonimira

papi

str. 248. – Vinodolski zakonik

str. 252. – Zapis popa Martinca

str. 253. – Ljetopis popa Dukljanina

str. 259. – Pismo Nikole Modruškoga

(biskupa)

str. 260. – »*Nezahvalni sin*« (glagoljaška propovijed iz 1508. godine)

str. 261. – »*Narodil se je kralj nebeski*«

str. 262. – »*Bog se rodi v Vitliomi*«

str. 263. – »*Va se vrime godišća*«

str. 264. – »*Svit se konča*« (pjesma iz Pariškog zbornika s kraja 14. stoljeća)

str. 265. – »*Šibenska molitva*«

str. 267-269. – »*Muke svete Margarite*« (drama iz 15. stoljeća).⁷³

1.10. Drugi razred srednje škole

1.10.1. Trogodišnje strukovne škole

str. 9-10. – »*Oslobođeni Jeruzalem*« Torquata Tassa

str. 37. – »*Molitva zaradi dobre letine*« Ane Katarine Zrinski

str. 77-85. – »*Zvonar crkve Notre-Dame*« Victora Hugoa

str. 214-219. – »*Mojsije*« Silvija Strahimira Kranjčevića.⁷⁴

1.10.2. Četverogodišnje srednje strukovne škole

str. 46. – tekst o benediktincu Mavru Vetranoviću

str. 48-50. »*Judita*« Marka Marulića

str. 102-104. – »*Oslobođeni Jeruzalem*« Torquata Tassa

str. 107-109. – biografije hrvatskih baroknih pisaca (svećenika): Ignjata Đurđevića, Jurja Habledića, Antuna Kanižlića, Matije Divkovića, Bartola Kašića i Jurja Križanića

str. 110-114. – »*Suze sina razmetnoga*« Ivana Gundulića

str. 150-152. – »*Putni tovaruš*« (molitve za razne prigode koje je sastavila Ana Katarina Zrinski)

str. 153-154. – »*Pervi otca našega Adama greh*« Jurja Habledića

str. 156-158. – »*Sveta Rožalija*« Antuna Kanižlića

str. 159-160. – »*Beside*« Matije Divkovića.⁷⁵

Druga izdavačka kuća donosi manje kršćanskih tekstova:

str. 96-101. – »*Posvetilište Abramovo*« M. Vetranovića

str. 117-122. – »*Oslobođeni Jeruzalem*« T. Tassa

str. 136. – »*Suze sina razmetnoga*« Ivana Gundulića

str. 168.-170. – Predgovor Ritualu rimskom (Bartol Kašić).⁷⁶

⁷³ Usp. skupina autora, *Čitanka 1*, udžbenik za 1. razred gimnazije, Školska knjiga, Zagreb, 2006.

⁷⁴ Usp. S. ZRINJAN, *Čitanka za 2. razred trogodišnje strukovne škole*, Školska knjiga, Zagreb, 2001.

⁷⁵ Usp. S. ZRINJAN, *Čitanka za 2. razred četverogodišnjih strukovnih škola*, Alfa, Zagreb, 2003.

⁷⁶ Usp. D. HORVATEK-MODRIĆ – R. KRIŽAN-SIROVICA – M. ČUBRIĆ, *Čitanka 2*, za drugi razred četverogodišnjih srednjih strukovnih škola, Školska knjiga, Zagreb, 2007.

1.10.3. Gimnazije

- str. 10-18. – »Božanska komedija« Dantea Alighierija
 str. 35. – »Davidijada« Marka Marulića
 str. 94. – »Molitva suprotiva Turkom« Marka Marulića
 str. 96-97. – »Judita« Marka Marulića
 str. 115. – »Moja plavca« Mavra Vetranova. ⁷⁷

1.11. Treći razred srednje škole**1.11.1. Trogodišnje strukovne škole**

- str. 36. – »Dva levita« Vladimira Vidrića
 str. 48. – »Seh duš dan« Vladimira Nazora
 str. 74. – »Moja preobraženja« A. B. Šimića
 str. 132. – »Prokleta avlija« Ive Andrića (spominje se zatvorenik fra Petar). ⁷⁸

1.11.2. Četverogodišnje strukovne škole

- str. 212-214. – »Mojsije« S. S. Kranjčevića
 str. 244-250. – »Misao na vječnost« Janaka Leskovara
 str. 274. »Seh duš dan« Vladimira Nazora. ⁷⁹

Druga izdavačka kuća ima ove kršćanske teme:

- str. 139-145. – »Mojsije« S. S. Kranjčevića
 str. 322. – »Seh duš dan« Vladimira Nazora. ⁸⁰

1.11.3. Gimnazije

- str. 180. – »Eli!Eli! Lama azavtani?« S. S. Kranjčevića
 str. 183. – »Mojsije« S. S. Kranjčevića
 str. 286. – »Seh duš dan« Vladimira Nazora. ⁸¹

1.12. Četvrti razred srednje škole**1.12.1. Četverogodišnje strukovne škole**

str. 89. – »Nemir« Ive Andrića (govori o čovjeku koji je na putu između crva i Boga)

str. 95-96. – »Opomena« i »Moja preobraženja« A. B. Šimića

str. 142-144. – »Stranac« Alberta Camusa (ulomak o posjetu ispovjednika Mersaultu u tamnici)

str. 241-242. – »Prokleta avlija« Ive Andrića (ulomak o zatvoreniku fra Petru). ⁸²

1.12.2. Gimnazije

str. 202-203. – »Mirisi, zlato i tamjan« Slobodana Novaka. ⁸³

str. 28. – »Navještenje Mariji« Paula Claudela

str. 158. – »Kuda bih vodio Isusa?« Nikole Šopa. ⁸⁴

III. ZAKLJUČAK

Promatrajući tijekom povijesti, na raznim područjima, vezu između hrvatskoga jezika i književnosti i kršćanstva, uočavamo duboku, jaku i dugotrajnu povezanost. Povezanost je tolika da je teško i zamisliti njihovu potpunu odvojenost. Konkretno se primjer te povezanosti jasno očituje u

⁷⁷ Usp. skupina autora, *Čitanka za 2. razred gimnazije*, Školska knjiga, Zagreb, 2001.

⁷⁸ Usp. S. ZRINJAN – S. ZBUKVIĆ-OŽBOLT, *Čitanka za 3. razred trogodišnje strukovne škole*, Školska knjiga, Zagreb, 2003.

⁷⁹ Usp. skupina autora, *Udžbenik hrvatskog jezika za 3. razred četverogodišnjih strukovnih škola*, Profil, Zagreb, 2003.

⁸⁰ Usp. M. ČUBRIĆ – Ž. GAZZARI, *Čitanka 3*, za treći razred četverogodišnjih strukovnih škola, Školska knjiga, Zagreb, 2005.

⁸¹ Usp. skupina autora, *Čitanka za 3. razred gimnazije*, Školska knjiga, Zagreb, 2003.

⁸² Usp. M. ČURIĆ – S. ŠEPAC-DUŽEVIĆ, *Udžbenik za 4. razred četverogodišnje srednje strukovne škole*, Školska knjiga, Zagreb, 2003.

⁸³ Usp. skupina autora, *Čitanka za 4. razred gimnazije*, Školska knjiga, Zagreb, 2003.

⁸⁴ Usp. V. PANDŽIĆ – J. KEKEZ, *Udžbenik za 4. razred gimnazije*, Profil, Zagreb, 1996.

slučaju hrvatskoga jezika i književnosti i katoličkog vjeronauka kao predmeta. Analizirajući udžbenike za ova dva predmeta u osnovnoj i srednjoj školi, dobivamo potvrdu te tvrdnje. Dva su ključna pitanja vezana uz usporedbu ovih dvaju predmeta: kolika je njihova povezanost i koliko je sustavna prema godištimama?

Usporedbom osnovnoškolskih i srednjoškolskih udžbenika dobivamo konkretne odgovore na ta pitanja. Prvi je odgovor da je povezanost iznimno velika. U vjeronaučnim udžbenicima za osnovnu školu ima puno tema koje se odnose na hrvatski jezik i književnost. Prvi i drugi razred imaju jako mnogo poveznica, ostali malo manje. Najmanja je povezanost u udžbenicima za peti i sedmi razred. Slično je i kod udžbenika za hrvatski jezik i književnost. Najmanja je povezanost s vjeronaukom u drugom, šestom i osmom razredu. Dakle, povezanost postoji, ima je mnogo i neujednačena je prema godištimama.

S obzirom na srednjoškolske udžbenike, situacija je slična: u vjeronauku je prvo godište najbogatije temama iz hrvatskoga jezika i književnosti, a ostala tri imaju ih podjednako malo. Hrvatski jezik i književnost u prvom godištu ima najviše religioznih tema, u drugom manje, u trećem još manje, a u četvrtom najmanje.

Drugi odgovor pokazuje da je vjeronauk u osnovnoj školi dosta dobra, konkretno i vrlo usklađeno povezan prema godištimama. U hrvatskom jeziku i književnosti je to mnogo manje sustavno i korelacijski povezano. Mora se priznati da ipak slijedi jaka liturgijska vremena.

U srednjoškolskim udžbenicima, u prvom su godištu oba predmeta sustavno povezana jer i hrvatski jezik i vjeronauk obrađuju Bibliju i biblijske teme, svaki sa svojeg stajališta. Štoviše, uvidom u godišnji izvedbeni plan uočava se da se nastavne

cjeline posvećene biblijskoj tematici u oba predmeta obrađuju gotovo istodobno (svega nekoliko nastavnih sati razlike).

- U drugom godištu oba predmeta obrađuju poznate hrvatske književnike koji su istodobno i svećenici (Bartol Kašić i Juraj Habelić) te Marka Marulića kao velikana pisane književne riječi i duha.
- U trećem godištu nema sustavne povezanosti jer u vjeronaučnom planu i programu nije predviđena niti jedna jezično-književna tema, a novog udžbenika i nema.
- U četvrtom godištu u oba predmeta postoje određene teme iz područja onoga drugog predmeta, ali nisu sustavno povezane. Novi udžbenik za vjeronauk također još nije načinjen.

Sve to nas upućuje na zaključak da su katolički vjeronauk i hrvatski jezik i književnost kao predmeti u osnovnoj i srednjoj školi jako povezani. U određenoj su mjeri čak i sustavno povezani prema godištimama i nastavnim temama. Kako suvremeni pristup nastavnom procesu traži što veću međupredmetnu povezanost, a budući da su ova dva predmeta prema svojoj strukturi umnogome povezana i upućena jedan na drugi, u budućnosti bi kod izrade udžbenika i planiranja obrade pojedinih nastavnih cjelina trebalo težiti većoj usklađenosti. Na taj bi način i učenici dobili jasniju i cjelovitiju sliku o pojedinoj temi, a predmetnim bi nastavnicima to olakšalo rad. Dakle, podigla bi se kvaliteta rada i učinak.

Literatura

- A. BEŽEN – V. BUDINSKI, *Hrvatska čitanka 4*, Profil, Zagreb, 2001.
- A. BEŽEN – O. JAMBREC, *Hrvatska čitanka za peti razred*, Školska knjiga, Zagreb, 1998.

- A. BEŽEN – O. JAMBREC, *Hrvatska čitanka za osmi razred*, Ljevak, Zagreb, 2001.
- A. BEŽEN – J. KARAKAŠ, *Hrvatska čitanka za sedmi razred*, Školska knjiga, Zagreb, 2007.
- S. CENTNER – A. PEKO – A. PINTARIĆ, *Moji zlatni dani*, udžbenik hrvatskoga jezika i književnosti za prvi razred osnovne škole, Školska knjiga, Zagreb, 2007.
- S. CENTNER – A. PEKO – A. PINTARIĆ, *Hrvatski jezik i književnost*, udžbenik za drugi razred osnovne škole, Školska knjiga, Zagreb, 2007.
- S. CENTNER – A. PEKO – A. PINTARIĆ, *Moji zlatni dani 3*, udžbenik hrvatskoga jezika i književnosti za treći razred osnovne škole, Školska knjiga, Zagreb, 2007.
- S. CENTNER – A. PEKO – A. PINTARIĆ, *Moji zlatni dani 4*, udžbenik hrvatskoga jezika i književnosti za četvrti razred osnovne škole, Školska knjiga, Zagreb, 2007.
- M. ČUBRIĆ – Ž. GAZZARI, *Čitanka 3*, za treći razred četverogodišnjih strukovnih škola, Školska knjiga, Zagreb, 2005.
- M. ČURIĆ – S. ŠEPAC-DUŽEVIĆ, *Udžbenik za 4. razred četverogodišnje srednje strukovne škole*, Školska knjiga, Zagreb, 2003.
- Z. DIKLIĆ – J. SKOK, *Žubor riječi*, hrvatska čitanka za peti razred, Školska knjiga, Zagreb, 2007.
- Z. DIKLIĆ – J. SKOK, *Sjetva riječi*, hrvatska čitanka za šesti razred, Školska knjiga, Zagreb, 2007.
- Dei verbum* (Božja riječ), dogmatska konstitucija Drugoga vatikanskog koncila o božanskoj objavi, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1993.
- D. HORVATEK-MODRIĆ – R. KRIŽAN-SIROVICA – M. ČUBRIĆ, *Čitanka 2*, za drugi razred četverogodišnjih srednjih strukovnih škola, Školska knjiga, Zagreb, 2007.
- HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Program katoličkog vjeronauka u osnovnoj školi*, Nacionalni katehetski ured Hrvatske biskupske konferencije, Zagreb, 2003, str. 8.
- HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Program nastave katoličkog vjeronauka za srednje škole*, Nacionalni katehetski ured Hrvatske biskupske konferencije, Zagreb, 2002, str. 11.
- D. MIHOKOVIĆ – D. KOLANOVIĆ – I. ZALAR, *Udžbenik iz hrvatskoga jezika za drugi razred osnovne škole*, Školska knjiga, Zagreb, 2001.
- V. PANDŽIĆ – J. KEKEZ, *Udžbenik za 4. razred gimnazije*, Profil, Zagreb, 1996.
- L. POLJAK, *Početnica za prvi razred osnovne škole*, Znanje, Zagreb, 1999.
- J. SKOK – Z. DIKLIĆ, *Žetva riječi*, hrvatska čitanka za sedmi razred, Školska knjiga, Zagreb, 2007.
- J. SKOK – Z. DIKLIĆ, *Darovi riječi*, hrvatska čitanka za osmi razred, Školska knjiga, Zagreb, 2007.
- Skupina autora, *Čitanka 1*, udžbenik za 1. razred četverogodišnje srednje strukovne škole, Školska knjiga, Zagreb, 2003.
- Skupina autora, *Čitanka za 2. razred gimnazije*, Školska knjiga, Zagreb, 2001.
- Skupina autora, *Čitanka za 3. razred gimnazije*, Školska knjiga, Zagreb, 2003.
- Skupina autora, *Čitanka za 4. razred gimnazije*, Školska knjiga, Zagreb, 2003.
- Skupina autora, *Odvažni svjedoci*, vjeronaučni udžbenik za drugi razred srednje škole, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 2004.
- Skupina autora, *Tražitelji smisla*, vjeronaučni udžbenik za prvi razred srednje škole, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 2003.
- Skupina autora, *Čitanka 1*, udžbenik za 1. razred gimnazije, Školska knjiga, Zagreb, 2006.
- Skupina autora, *Udžbenik hrvatskog jezika za 3. razred četverogodišnjih strukovnih škola*, Profil, Zagreb, 2003.
- A. ŠOJAT, *Krila riječi*, radna bilježnica za šesti razred osnovne škole, Školska knjiga, Zagreb, 2007.
- A. ŠPANIĆ – J. JURIC, *Hrvatski jezik*, radni udžbenik za drugi razred osnovne škole, Školska knjiga, Zagreb, 2007.
- A. ŠPANIĆ – J. JURIC, *Čitanka za treći razred osnovne škole*, Školska knjiga, Zagreb, 2007.
- A. ŠPANIĆ – J. JURIC, *Čitanka za četvrti razred osnovne škole*, Školska knjiga, Zagreb, 2007.
- D. TEŽAK – S. POLAK – D. CINDRIĆ, *Čitanka za treći razred osnovne škole*, Profil, Zagreb, 2001.
- T. ZOKIĆ – J. BRALIĆ, *Tajna slova 3*, čitanka za treći razred osnovne škole, Školska knjiga, Zagreb, 2007.
- S. ZRINJAN – S. ZBUKVIĆ-OŽBOLT, *Čitanka za prvi razred trogodišnje strukovne škole*, Školska knjiga, Zagreb, 2001.

S. ZRINJAN, *Čitanka za 2. razred trogodišnje strukovne škole*, Školska knjiga, Zagreb, 2001.

S. ZRINJAN, *Čitanka za 2. razred četverogodišnjih strukovnih škola*, Alfa, Zagreb, 2003.

S. ZRINJAN – S. ZBUKVIĆ-OŽBOLT, *Čitanka za 3. razred trogodišnje strukovne škole*, Školska knjiga, Zagreb, 2003.